

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ

മഹർഷി വേദവ്യാസപ്രണീതം ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം

॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ദ്വാദശോഽധ്യായഃ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

ശ്രീ രംഗരാമാനുജ മഹാദേശികൻ

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

ശ്രീഃ
ശ്രീമതേ രാമാനുജായ നമഃ
ശ്രീമതേ നിഗമാന്തമഹാദേശികായ നമഃ
ഓം നമോ ഭഗവതേ വാസുദേവായ
ശ്രീമദ്ഭാഗവതമഹാപുരാണം
॥ ചതുർഥസ്കന്ധേ ദ്വാദശോധ്യായഃ ॥

മൈത്രേയ ഉവാച
ധ്രുവം നിവൃത്തം പ്രതിബുദ്ധ്യ വൈശസാ -
ദപേതമന്യൂം ഭഗവാൻ ധനേശ്വരഃ |
തത്രാഗതശ്ചാരണയക്ഷകിന്നരൈഃ
സംസ്തുയമാനോദ്യവദത്കൃതാഞ്ജലിം || 1 ||

ധനദ ഉവാച
ഭോ ഭോഃ ക്ഷത്രിയദായാദ പരിതുഷ്ടോസ്ഥി തേനഘ |
യസ്ത്വം പിതാമഹാദേശാദ്വൈരം ദുസ്ത്യജമത്യജഃ || 2 ||

ന ഭവാനവധീദുക്ഷാന്ന യക്ഷാ ഭ്രാതരം തവ |
കാല ഏവ ഹി ഭൂതാനാം പ്രഭുരപ്യയഭാവയോഃ || 3 ||

അഹം ത്വമിത്യുപാർഥാ ധീരജ്ഞാനാത്പുരുഷസ്യ ഹി |
സ്വാപ്നീവാഭാത്യതദ്ധ്യാനാദ്യയാ ബന്ധവിപര്യയൗ || 4 ||

തദ്ഗച്ഛ ധ്രുവ ഭദ്രം തേ ഭഗവന്തമധോക്ഷജം |
സർവഭൂതാത്മഭാവേന സർവഭൂതാത്മവിഗ്രഹം || 5 ||

ഭജന്ത്യ ഭജനീയാംഘ്രിമഭവായ ഭവച്ഛിദം |
യുക്തം വിരഹിതം ശക്ത്യാ ഗുണമത്യാത്മമായയാ || 6 ||

വൃണീഹി കാമം നൃപ യന്മനോഗതം
 മത്തസ്ത്വൗത്താനപദ്യവിശങ്കിതഃ |
 വരം വരാർഹോഽംബുജനാഭപാദയോ -
 രനന്തരം ത്വാം വയമംഗ ശുശ്രൂമ || 7 ||

മൈത്രേയ ഉവാച
 സ രാജരാജേന വരായ ചോദിതോ
 ധ്രുവോ മഹാഭാഗവതോ മഹാമതിഃ |
 ഹൌ സ വഭ്രുവ്ചലിതാം സ്മൃതിം യയാ
 തരത്യയന്തേന ദുരത്യയം തമഃ || 8 ||

തസ്യ പ്രീതേന മനസാ താം ദന്തൈര്യഥവിധസ്തതഃ |
 പശ്യതോഽന്തർദധേ സോഽപി സ്വപുരം പ്രത്യുപദ്യത || 9 ||

അഥായജത യജ്ഞേശം ക്രതുഭിർഭൂരിദക്ഷിണൈഃ |
 ദ്രവ്യക്രിയാദേവതാനാം കർമ കർമഫലപ്രദം || 10 ||

സർവാത്മന്യച്യുത്ത്വേസർവേ തീവ്രൗഘാം ഭക്തിമുദ്യഹൻ |
 ദദർശാത്മനി ഭൂതേഷു തമേവാവസ്ഥിതം വിഭും || 11 ||

തമേവം ശീലസമ്പന്നം ബ്രഹ്മണ്യം ദീനവത്സലം |
 ഗോപ്താരം ധർമസേതുനാം മേനിരേ പിതരം പ്രജാഃ || 12 ||

ഷട്ത്രിംശദ്യർഷസാഹസ്രം ശശാസ ക്ഷിതിമണ്ഡലം |
 ഭോഗൈഃ പുണ്യക്ഷയം കുർവന്നഭോഗൈരശുഭക്ഷയം || 13 ||

ഏവം ബഹുസവം കാലം മഹാത്മാവിചലേന്ദ്രിയഃ |
 ത്രിവർഗൗപയികം നീത്വാ പുത്രായാദാന്നുപാസനം || 14 ||

മന്യമാന ഇദം വിശ്വം മായാരചിതമാത്മനി |
 അവിദ്യാരചിതസ്വപ്നഗന്ധർവനഗരോപമം || 15 ||

ആത്മസ്തർയപത്യസുഹൃദോ ബലമൃദ്ധകോശ -
 മന്തഃപുരം പരിവിഹാരഭുവശ്ച രമ്യഃ |
 ഭൂമണ്ഡലം ജലധിമേഖലമാകലയു
 കാലോപസൃഷ്ടമിതി സ പ്രയയൗ വിശാലാം || 16 ||

തസ്യാം വിശുദ്ധകരണഃ ശിവവാർവിഗാഹ്യ
 ബദ്ധ്യാസ്സനം ജിതമരുന്മനസാസ്സഹൃതാക്ഷഃ |
 സ്ഥൂലേ ദധാര ഭഗവത്പ്രതിരൂപ ഏതദ്
 ധ്യായംസ്തദവ്യവഹിതോ വ്യസൃജത്സമാധൗ || 17 ||

ഭക്തിം ഹരൗ ഭഗവതി പ്രവഹന്നജസ്ര -
 മാനന്ദബാഷ്പകലയാ മുഹൂർദ്ദമാനഃ |
 വിക്ലിദ്യമാനഹൃദയഃ പുലകാചിതാംഗോ
 നാത്മാനമസ്മരദസാവിതി മുക്തലിംഗഃ || 18 ||

സ ദദർശ വിമാനാഗ്ര്യം നഭസോഽവതരദ് ധ്രുവഃ |
 വിഭ്രാജയദ്ദൃശ ദിശോ രാകാപതിമിവോദിതം || 19 ||

തത്രാനു ദേവപ്രവരൗ ചതുർഭുജൗ
 ശ്യാമൗ കിശോരാവരുണാംബുജേക്ഷണൗ |
 സ്ഥിതാവവഷ്ടഭ്യ ഗദാം സുവാസസൗ
 കിരീടഹാരാംഗദചാരുകുണ്ഡലൗ || 20 ||

വിജ്ഞായ താവുത്തമഗായകിങ്കരാ -
 വഭൃതമിതഃ സാധ്യസവിസ്മൃതക്രമഃ |
 നനാമ നാമാനി ഗൃണൻമധുദ്വിഷഃ
 പാർഷത്പ്രധാനാവിതി സംഹതാഞ്ജലിഃ || 21 ||

തം കൃഷ്ണപാദാഭിനിവിഷ്ടചേതസം
 ബദ്ധാഞ്ജലിം പ്രശ്രയനമ്രകന്ധരം |

സുനന്ദനന്ദാവുപസ്യത്യ സസ്മിതം

പ്രത്യുചതുഃ പുഷ്കരനാഭസമ്മതൗ || 22 ||

സുനന്ദനന്ദാവുചതുഃ

ഭോ ഭോ രാജൻ സുഭദ്രം തേ വാചം നോവഹിതഃ ശൃണു |

യഃ പഞ്ചവർഷസ്തപസാ ഭവാന്ദേവമതീത്യുപത് || 23 ||

തസ്യാഖിലജഗദ്ധാതുരാവാം ദേവസ്യ ശാർംഗിണഃ |

പാർഷദാവിഹ സമ്പ്രാപ്തൗ നേതും ത്വാം ഭഗവത്പദം || 24 ||

സുദുർജയം വിഷ്ണുപദം ജിതം ത്വയാ

യത്സുരയോപ്രാപ്യ വിചക്ഷതേ പരം |

ആതിഷ്ഠ തച്ചന്ദ്രദിവാകരാദയോ

ഗ്രഹർക്ഷതാരാഃ പരിയന്തി ദക്ഷിണം || 25 ||

അനാസ്ഥിതം തേ പിതൃഭിരൻയൈരപ്യംഗ കർഹിച്ചിത് |

ആതിഷ്ഠ ജഗതാം വന്ദ്യം തദ്വിഷ്ണോഃ പരമം പദം || 26 ||

ഏതദ്വിമാനപ്രവരമുത്തമശ്ലോകമൗലിനാ |

ഉപസ്ഥാപിതമായുഷ്മന്നധിരോഽഗും ത്വമർഹസി || 27 ||

മൈത്രേയ ഉവാച

നിശമ്യ വൈകുണ്ഠനിയോജ്യമുഖ്യയോ -

ർമധുച്യുതം വാചമുരുകമപ്രിയഃ |

കൃതാഭിഷേകഃ കൃതനിത്യമംഗലോ

മുനീൻ പ്രണമ്യാശിഷമഭ്യവാദയത് || 28 ||

പരീത്യാഭ്യർച്യ ധിഷ്ണാഗ്ര്യം പാർഷദാവഭിവന്ദ്യ ച |

ഇയേഷ തദധിഷ്ഠാതും ബിഭ്രദ്രൂപം ഹിരൺമയം || 29 ||

തദോത്താനപദഃ പുത്രോ ദദർശാന്തകമാഗതം |
മൃത്യോർമൂർധ്നി പദം ദത്ത്വാ ആരുരോഹാദ്ഭൂതം ഗൃഹം || 30 ||

തദാ ദുന്ദുഭയോ നേദൂർമൃദംഗപണവാദയഃ |
ഗന്ധർവമുഖ്യാഃ പ്രജഗുഃ പേതുഃ കുസുമവൃഷ്ടയഃ || 31 ||

സ ച സ്വർലോകമാരോക്ഷ്യൻ സുനീതിം ജനനീം ധ്രുവഃ |
അൻവസ്ഥരദഗം ഹിത്വാ ദീനാം യാസ്യേ ത്രിവിഷ്ടപം || 32 ||

ഇതി വ്യവസിതം തസ്യ വ്യവസായ സുരോത്തമൗ |
ദർശയാമാസതുർദേവീം പുരോ യാനേന ഗച്ഛതീം || 33 ||

തത്ര തത്ര പ്രശംസദ്ഭിഃ പഥി വൈമാനികൈഃ സുരൈഃ |
അവകീര്യമാണോ ദദ്യുശേ കുസുമൈഃ ക്രമശോ ഗ്രഹാൻ || 34 ||

ത്രിലോകീം ദേവയാനേന സോതിവ്രജ്യ മൂനീനപി |
പരസ്താദ്യദ് ധ്രുവഗതിർവിഷ്ണോഃ പദമമാഭ്യഗാത് || 35 ||

യദ് ഭ്രാജമാനം സ്വരുചൈവ സർവതോ
ലോകാസ്ത്രയോ ഹ്യനു വിഭ്രാജന്ത ഏതേ |
യന്നാവ്രജഞ്ജന്തുഷു യേനനുഗ്രഹാ
വ്രജന്തി ഭദ്രാണി ചരന്തി യേനിശം || 36 ||

ശാന്താഃ സമദ്യുശഃ ശുദ്ധാഃ സർവഭൂതാനുരഞ്ജനാഃ |
യാന്ത്യഞ്ജസാച്യുതപദച്യുതപ്രിയബാന്ധവാഃ || 37 ||

ഇത്യുത്താനപദഃ പുത്രോ ധ്രുവഃ കൃഷ്ണപരായണഃ |
അഭ്യുത്തയാണാം ലോകാനാം ചൂഡാമണിരിവാമലഃ || 38 ||

ഗംഭീരവേഗോനിമിഷം ജ്യോതിഷാം ചക്രമാഹിതം |
യസ്ഥിൻ ഭ്രമതി കൗരവ്യ മേഘാമിവ ഗവാം ഗണഃ || 39 ||

മഹിമാനം വിലോക്യാസ്യ
 നാരദോ ഭഗവാനുഷിഃ |
 ആതോദ്യം വിതുദന്ത് ശ്ലോകാൻ
 സത്ത്വഗായത്പ്രചേതസാം || 40 ||

നാരദ ഉവാച
 നൂനം സുനീതേഃ പതിദേവതായാ -
 സ്തപഃപ്രഭാവസ്യ സുതസ്യ താം ഗതിം |
 ദൃഷ്ട്വാഭ്യുപായാനപി വേദവാദിനോ
 നൈവാധിഗന്തും പ്രഭവന്തി കിം നൃപാഃ || 41 ||

യഃ പഞ്ചവർഷോ ഗുരുദാരവാക്ശരൈര -
 ര്ഭിന്നേന യാതോ ഹൃദയേന ദൂയതാ |
 വനം മദാദേശകരോജിതം പ്രഭും
 ജിഗായ തദ്ഭക്തഗുണൈഃ പരാജിതം || 42 ||

യഃ ക്ഷത്രബന്ധുർഭൂവി തസ്യാധിരൂഢ -
 മൻവാരുരുകേഷദപി വർഷപുഗൈഃ |
 ഷട്പഞ്ചവർഷോ യദഹോദിരൽപൈഃ
 പ്രസാദ്യ വൈകുണ്ഠവാപ തത്പദം || 43 ||

മൈത്രേയ ഉവാച
 ഏതത്തേത്വിഭിഹിതം സർവം യത്പൃഷ്ടോഹമിഹ ത്വയാ |
 ധ്രുവസ്യോദ്ദാമയശസശ്ചരിതം സമ്മതം സതാം || 44 ||

ധന്യം യശസ്യമായുഷ്യം പുൺയം സ്വസ്ത്യയനം മഹത് |
 സ്വർഗ്യം ധ്രൗവ്യം സൗമനസ്യം പ്രശസ്യമഘമർഷണം || 45 ||

ശ്രുത്യൈതച്ഛുദ്ധയാഭീക്ഷണമച്യുതപ്രിയചേഷ്ടിതം |
 ഭവേദ്ഭക്തിർഭഗവതി യയാ സ്യാത്ക്ഷേശസങ്ക്ഷയഃ || 46 ||

മഹത്ത്വമിച്ഛതാം തീർഥം ശ്രോതുഃ ശീലാദയോ ഗുണാഃ |
യത്ര തേജസ്തദിച്ഛുനാം മാനോ യത്ര മനസ്വിനാം || 47 ||

പ്രയതഃ കീർതയേത്പ്രാതഃ സമവായേ ദ്വിജൻമനാം |
സായം ച പുണ്യയശ്ലോകസ്യ ധ്രുവസ്യ ചരിതം മഹത് || 48 ||

പൗർണ്ണമാസ്യം സിനീവാൽയാം ദ്വാദശ്യാം ശ്രവണേന്ദ്രിമവാ |
ദിനക്ഷയേ വൃതീപാതേ സങ്ക്രമേർകദിന്യേപി വാ || 49 ||

ശ്രാവയേച്ഛുദധാനാനാം തീർഥപാദപദാശ്രയഃ |
നേച്ഛംസ്തത്രാത്മനാസ്ത്ഥാനം സന്തുഷ്ട ഇതി സിദ്ധ്യതി || 50 ||

ജ്ഞാനമജ്ഞാതതത്ത്വായ യോ ദദ്യാത്സത്പഥേമൃതം |
കൃപാലോർഭീനനാമസ്യ ദേവാസ്തസ്യാനുഗൃഹ്ണതേ || 51 ||

ഇദം മയാ ത്യേഭിഹിതം കുരുദ്വഹ
ധ്രുവസ്യ വിഖ്യാതവിശുദ്ധകർമ്മണഃ |
ഹിത്വാർഭകഃ ക്രീഡനകാനി മാതു -
ർഗൃഹം ച വിഷ്ണും ശരണം യോ ജഗാമ || 52 ||

|| ഇതി ശ്രീമദ്ഭാഗവതേ മഹാപുരാണേ പാരമഹംസ്യം സംഹിതായാം
ചതുർഥസ്കന്ധേ ധ്രുവചരിതം നാമ ദ്വാദശോധ്യായഃ ||